

Szwarc, Andrzej

"Dezydery Chłapowski 1788-1879", Zdzisław Grot, Warszawa-Poznań 1983 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 75/1, 214

1984

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

dzyrzecki Gurowski miał na imię Melchior, a syn Jana Andrzeja Morsztyna (nie Andrzeja, jak w książce!), poety i ekspodskarbiego miał imiona Michał Wojciech, nie pochłonięłoby zbyt wiele czasu i pracy. Wątpliwości budzą też takie nazwiska i tytuły, jak „Kierski, kasztelanica poznański” (s. 197) i „Kratkowski, starosta kolski” (s. 162). W pierwszym przypadku (zajrzałem do odpowiedniego rękopisu w Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego i stwierdziłem prawidłowość lekcji M. Komarzyńskiego) może chodzić albo o Jana Antoniego Krzyckiego, syna kasztelana poznańskiego Stanisława, albo też o Samuela Kierskiego, cześnikowica i sędzica poznańskiego, w przyszłości kasztelanica rogozińskiego. Nazwisko Kratkowski nie występuje w herbarzu, może chodzi o Kretkowskiego? W każdym razie niezbędne byłoby sprostowanie pomyłek autorów diariuszy w odpowiednich przypisach.

Omówione powyżej usterki obniżają nieco przyjemność i pożytek płynące z lektury tej interesującej książki, a winą za ich powstanie należy obarczyć również, jak sądzę, wydawnictwo.

S. C.

Zdzisław Grot, *Dezydery Chłapowski 1788—1879*, Wielkopolskie Towarzystwo Kulturalne. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, seria „Wybitni Wielkopolanie”, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa—Poznań 1983, s. 232.

Zainteresowanie postacią generała Dezyderego Chłapowskiego w ostatnich latach znacznie wzrosło, o czym świadczą aż cztery dotyczące go przyczynki i opracowania, które ukazały się między 1978 a 1983 rokiem; znalazł się wśród nich nawet osobny tom studiów. Książka Z. Grota, wykraczająca poza ramy naukowopopularnego zarysu, sumuje wiedzę o oficerze napoleońskim, jednym z wybitniejszych dowódców polskich w okresie powstania listopadowego, pionierze nowoczesnych metod agrotechnicznych i pracy organicznej w Wielkopolsce. Wśród wykorzystanych źródeł na pierwszy plan wysuwają się materiały ze zbiorów rodzinnych, m.in. korespondencja generała, dokumenty osobiste, papiery majątkowe. Uwzględniono też, choć w ograniczonym zakresie, archiwalia wytworzone przez władze pruskie. Pozwoliło to, zgodnie z zasadami nowoczesnej biografistyki, przedstawić postać generała na tle środowiska i epoki. Oprócz przypomnienia faktów z życia postaci tytułowej i uściślenia niejednego z dawniejszych ustaleń zajął się też Grot sylwetką psychologiczną Chłapowskiego, zwracając uwagę szczególnie na jego konserwatywne poglądy i głęboką religijność w ostatnim okresie życia. Ukazał też, wykraczając poza dotychczasowe opracowania, krąg rodzinny i towarzyski Chłapowskich w XIX wieku.

W aneksie autor umieścił nieznaną list generała do żony z 16 lipca 1831, donoszący o przymusowym przejściu granicy pruskiej przez korpus Giełguda. Książkę uzupełnia szczegółowe kalendarium.

A. S.

Bolesław Limanowski, *Historia demokracji polskiej w epoce porozbiorowej*, wstępem poprzedził i przypisami opatrzył Artur Leinwand, Państwowy Instytut Wydawniczy, seria „Klasyki Historiografii”, Warszawa 1983, s. 931.

Pionierskie opracowanie dziejów szeroko rozumianej polskiej lewicy, powstałe w początkach XX stulecia, było zarazem jedną z pierwszych prób napisania historii walk narodowowyzwoleńczych w dobie porozbiorowej. Wątki zasygnalizowane przez Limanowskiego podjęła późniejsza historiografia i choć zostały one